

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor
de Rijn- en Binnenvaart

Financieel Crisisplan

21 juli 2017

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Elementen van een crisisplan	1
Crisisplan van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart.....	2
1. Wanneer is er sprake van een crisis	2
2. Bij welke (beleids)dekkingsgraad kan het fonds zonder korten niet meer herstellen..	3
3. Welke maatregelen heeft het pensioenfonds ter beschikking in geval van een crisis	5
4. Hoe realistisch is de inzet van deze maatregelen	6
5. Wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen	8
6. Hoe is bij deze maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging.....	8
7. Op welke wijze wordt er met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer	9
8. Hoe is het besluitvormingsproces vormgegeven.....	9
9. Op welke wijze wordt het crisisplan periodiek getoetst	10
Bijlage 1 – Overzicht maatregelen	0
Bijlage 2 – Stappenplan	0

Inleiding

Een financieel crisisplan is een beschrijving van maatregelen die het bestuur van het pensioenfonds op korte termijn effectief zou kunnen inzetten, indien de beleidsdekkingsgraad (of de actuele dekkingsgraad) beweegt buiten kritieke waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar komt. Deze kritieke waarden worden vooraf door het bestuur vastgesteld. Het financieel crisisplan dient te worden opgenomen in, of als bijlage bij de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Het crisisplan geeft vooraf een denkrichting van de mogelijke maatregelen. Daadwerkelijke maatregelen zullen in geval van een crisis worden afgestemd op de feitelijke omstandigheden.

Het bestuur van het pensioenfonds zal jaarlijks beoordelen of een update van het crisisplan benodigd is op basis van de dan geldende situatie en/of cijfers. Het huidige crisisplan is gebaseerd op de economische parameters per 31 december 2016.

Elementen van een crisisplan

In dit financieel crisisplan wordt ingegaan op de volgende elementen:

1. Wanneer is er naar de mening van het pensioenfonds sprake van een crisis?
2. Bij welke ondergrens van de (beleids)dekkingsgraad kan het fonds nog herstellen zonder korten?
3. Welke maatregelen heeft het pensioenfonds ter beschikking in geval van een crisis?
4. Hoe realistisch is de inzet van deze maatregelen?
5. Wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen?
6. Hoe is bij deze maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?
7. Op welke wijze wordt er met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer?
8. Hoe is het besluitvormingsproces vormgegeven?
9. Op welke wijze wordt het crisisplan jaarlijks getoetst?

Deze negen elementen komen terug in de negen paragrafen van dit crisisplan.

Crisisplan van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart

Hierna wordt achtereenvolgens ingegaan op de genoemde elementen van een financieel crisisplan, om zo te komen tot een crisisplan voor Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart (hierna: het fonds). Een versie van het crisisplan zal (al dan niet in vereenvoudigde vorm) ter kennisneming aan de deelnemers ter beschikking worden gesteld (via de website van het fonds).

Het crisisplan is onderdeel van de ABTN van het pensioenfonds.

1. Wanneer is er sprake van een crisis

Het bestuur van het pensioenfonds is van mening dat er sprake is van een financiële crisis als het realiseren van de statutaire doelstelling van het fonds in het gedrang komt. Er is naar de mening van het bestuur sprake van een crisis zodra één van de volgende omstandigheden zich voordoet:

1. De dekkinggraad bevindt zich onder (of beweegt zeer snel richting) kritieke waarden waardoor er naar verwachting geen herstel (meer) mogelijk is binnen de hiervoor wettelijk gestelde termijnen, zonder aanspraken en rechten te korten. Om te bepalen of de dekkinggraad zich op een kritiek niveau bevindt wordt zowel gekeken naar de actuele dekkinggraad als naar de beleidsdekkinggraad.
2. De pensioenregeling, zoals afgesproken door CAO-partijen, kan door het fonds niet meer worden uitgevoerd binnen de overeengekomen financiële randvoorwaarden.

Voorbeelden van oorzaken als gevolg waarvan deze situaties zich kunnen voordoen zijn:

- De financiering van de overgangsregeling is naar verwachting niet toereikend.
- De continuïteit van het pensioenfonds wordt bedreigd.
- Er is sprake van een extreme daling van de dekkinggraad in korte tijd.
- Er moet een voorgenomen korting worden aangekondigd.

Ook andere situaties kunnen ertoe leiden dat er sprake is van een crisissituatie.

2. Bij welke (beleids)dekkingsgraad kan het fonds zonder korten niet meer herstellen

In het Financieel Toetsingskader (FTK) worden 2 situaties onderscheiden waarin pensioenaanspraken en –rechten gekort dienen te worden:

- a) indien op het moment van vaststelling of actualisering van het herstelplan sprake is van een beleidsdekkingsgraad zodanig dat het pensioenfonds naar verwachting niet binnen de looptijd van het herstelplan herstelt tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad, dient gedurende datzelfde boekjaar een korting op de pensioenaanspraken en –rechten te worden doorgevoerd (de benodigde korting mag over maximaal de looptijd van het herstelplan worden gespreid, waarbij alleen de eerste korting onvoorwaardelijk is).

In het vervolg van het crisisplan wordt gerefereerd aan de *kritieke dekkingsgraad* als zijnde de beleidsdekkingsgraad waarbij het pensioenfonds naar verwachting nog net binnen de looptijd van het herstelplan herstelt tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad.

- b) indien sprake is van een beleidsdekkingsgraad die gedurende zes¹ opeenvolgende meetmomenten onder het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft (en de feitelijke dekkingsgraad van het fonds is op het zesde meetmoment eveneens lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad), dient op het zesde meetmoment een korting op de pensioenaanspraken en –rechten te worden doorgevoerd (de benodigde korting mag over maximaal de looptijd van het herstelplan worden gespreid, de gespreide kortingen zijn echter wel allen onvoorwaardelijk).

In het vervolg van het crisisplan wordt gerefereerd aan het *kritieke pad* als zijnde het benodigde verloop van de feitelijke dekkingsgraad, indien lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, waarbij het naar verwachting nog net mogelijk is om binnen de gestelde termijn te herstellen zonder pensioenaanspraken en rechten te korten.

Hieronder wordt nader ingegaan op zowel de kritieke dekkingsgraad als het kritieke pad (de kritieke waarden).

Het minimaal vereist eigen vermogen (hierna: MVEV) bedraagt voor het fonds 4,3% van de TV. De minimaal vereiste dekkingsgraad is derhalve gelijk aan 104,3%. Het MVEV wordt op periodieke basis getoetst en indien benodigd opnieuw vastgesteld.

Het kritieke pad is de benodigde ontwikkeling van de feitelijke dekkingsgraad, indien lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, waarbij het “nog net” mogelijk is om binnen de gestelde termijn te herstellen tot de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,3%) zonder pensioenaanspraken en rechten te korten. Het kritieke pad is in sterke mate afhankelijk van de marktrente, de verwachte rendementscurve en het aantal meetmomenten dat reeds sprake is van een beleidsdekkingsgraad lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. In de navolgende tabel is het kritieke pad

---

¹ In de Verzamelwet pensioenen 2017 is voorgesteld om artikel 140 van de PW aan te passen, zodat sprake is van zes achtereenvolgende meetmomenten.

weergegeven voor een aantal scenario's, waarbij de rentetermijnstructuur per einde 2016 als basis is gehanteerd en een vaste verwachte rendementscurve.

De vorm van de feitelijke rentetermijnstructuur op enig moment kan er toe leiden dat het werkelijke kritieke pad op dat moment afwijkt van hetgeen is opgenomen in onderstaande tabel. De tabel is gebaseerd op de deelnemersbestanden die zijn gehanteerd bij het opstellen van het herstelplan per 1 januari 2017.

Kritieke pad, bij aantal meetmomenten dat de feitelijke dekkinggraad reeds lager is dan de minimaal vereiste dekkinggraad								
Variant	Marktrente	Verwacht rendement	1 ^e meet-moment	2 ^e meet-moment	3 ^e meet-moment	4 ^e meet-moment	5 ^e meet-moment	6 ^e meet-moment
A	RTS 31-12-2016	2,0%	94,7%	97,0%	99,3%	101,4%	102,9%	104,3%
B	RTS 31-12-2016	3,0%	90,2%	93,3%	96,4%	99,4%	101,9%	104,3%
C	RTS 31-12-2016	4,0%	85,9%	89,7%	93,7%	97,5%	101,0%	104,3%
D	RTS 31-12-2016 +/- 0,5%	2,0%	94,1%	96,4%	98,9%	101,1%	102,8%	104,3%
E	RTS 31-12-2016 +/- 0,5%	3,0%	89,6%	92,7%	96,0%	99,1%	101,8%	104,3%
F	RTS 31-12-2016 +/- 0,5%	4,0%	85,3%	89,2%	93,3%	97,2%	100,8%	104,3%
G	RTS 31-12-2016 + 0,5%	2,0%	95,4%	97,5%	99,7%	101,7%	103,1%	104,3%
H	RTS 31-12-2016 + 0,5%	3,0%	90,8%	93,8%	96,8%	99,7%	102,1%	104,3%
I	RTS 31-12-2016 + 0,5%	4,0%	86,5%	90,2%	94,1%	97,8%	101,1%	104,3%

De feitelijke dekkinggraad ad 99,7% op het 3e meetmoment in variant G houdt het volgende in. Indien bij 3 meetmomenten de beleidsdekkinggraad reeds lager is geweest dan 104,3% en de feitelijke dekkinggraad is op dat moment lager dan 99,7%, zal naar verwachting op het 6^e meetmoment het niveau van 104,3% nog niet bereikt zijn. Indien dit inderdaad (drie jaar later) het geval blijkt te zijn, dient op dat moment een (onvoorwaardelijke) korting te worden toegepast die mag worden gespreid. Deze korting zal worden gespreid op de wijze die het pensioenfonds in hoofdstuk 8 van de ABTN heeft geformuleerd.

Het vereist eigen vermogen (VEV) van het pensioenfonds bedraagt per 1 januari 2017 op basis van de vereisten van het FTK 21%, zodat de vereiste dekkinggraad gelijk is aan 121%. De kritieke dekkinggraad is de beleidsdekkinggraad waarbij het pensioenfonds naar verwachting nog net binnen de looptijd van het herstelplan herstelt tot het niveau van de vereiste dekkinggraad. In navolgende tabel zijn de kritieke dekkinggraden per 1 januari 2017 weergegeven voor de eerdergenoemde scenario's.

Variant	Marktrente	Verwacht rendement	Kritieke dekkinggraad
A	RTS 31-12-2016	2,0%	104,2%
B	RTS 31-12-2016	3,0%	94,9%
C	RTS 31-12-2016	4,0%	86,5%
D	RTS 31-12-2016 +/- 0,5%	2,0%	102,8%
E	RTS 31-12-2016 +/- 0,5%	3,0%	93,7%
F	RTS 31-12-2016 +/- 0,5%	4,0%	85,4%
G	RTS 31-12-2016 + 0,5%	2,0%	105,5%
H	RTS 31-12-2016 + 0,5%	3,0%	96,1%
I	RTS 31-12-2016 + 0,5%	4,0%	87,6%

Wij merken op dat in de voorgaande tabel rekening is gehouden met een looptijd (van het herstelplan) van 10 jaar.

Bij de jaarlijkse beoordeling van de actualiteit van het crisisplan zal, indien hier aanleiding voor is, de bovenstaande tabel worden geactualiseerd.

De beleidsdekkingsgraad van het fonds wordt door het bestuur maandelijks gemonitord, zodat een situatie waarbij het fonds er zonder korten niet meer uit kan komen tijdig kan worden gesignaleerd.

3. Welke maatregelen heeft het pensioenfonds ter beschikking in geval van een crisis

In deze paragraaf wordt ingegaan op de maatregelen die het fonds ter beschikking staan om de beleidsdekkingsgraad te verhogen of om te voorkomen dat de (beleids)dekkingsgraad verder wegzakt richting de kritieke waarden.

Het is van groot belang om te voorkomen dat het pensioenfonds in een crisissituatie terecht komt, waarbij beheersing van financiële risico's daarom essentieel is. Daarom wordt onder andere periodiek via ALM-studies getoetst of het premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid nog voldoende robuust zijn vormgegeven. Hierbij wordt het beleid getoetst binnen verschillende economische scenario's. Daarnaast wordt door middel van integraal risicomanagement binnen het fonds periodiek gekeken naar de risico's die het fonds loopt, de beheersing daarvan en het beleid daaromheen. Desalniettemin kan een crisissituatie ontstaan.

In een crisissituatie zal het bestuur bestaande sturingsmiddelen inzetten om de crisissituatie het hoofd te bieden. Daarnaast zal het bestuur andere sturingsmiddelen die de herstelkracht van het pensioenfonds bevorderen in overweging nemen.

Voor één of meerdere van onderstaande sturingsmiddelen geldt dat het bestuur van het pensioenfonds niet zelfstandig kan besluiten het sturingsmiddel in te zetten (hierbij kan medewerking of besluitvorming van CAO-partijen benodigd zijn). Zo is het bestuur van het pensioenfonds niet zonder meer zelfstandig bevoegd over te gaan tot het aanpassen van de pensioenregeling.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft, rekening houdend met haar fondsdocumenten, de onderstaande sturingsmiddelen tot haar beschikking:

1. Niet verlenen van toeslagen.
2. Aanpassen van het beleggingsbeleid:

Wijziging in het risicoprofiel door heroverweging van het strategisch beleggingsbeleid (ALM-studie als hulpmiddel).

3. Wijzigen van het premiebeleid, inclusief het vragen van een premieverhoging of extra (vrijwillige) storting door de aangesloten werkgevers:

De huidige doorsneepremie voor de reguliere pensioenregeling bedraagt 19,49%² van de pensioengrondslagsom. Daarnaast wordt ten behoeve van de VPL-regeling een premie

---

² Sociale partners zijn overeengekomen om, in afwijking hiervan, de doorsneepremie voor de basisregeling in 2017 gelijk te stellen aan 22,50% van de som van pensioengrondslagen. In 2017 wordt geen doorsneepremie betaald voor de overgangsregeling.

ontvangen van 6,13% van de pensioengrondslagsom. Indien de doorsneepremie van 19,49% niet voldoende blijkt ter financiering van de pensioenopbouw in enig jaar (of de premie van 6,13% niet voldoende blijkt te zijn voor een toereikende financiering van de overgangsregeling), kan het bestuur in overleg treden met CAO-partijen. Indien de uiteindelijke premie onvoldoende is voor de financiering van de pensioenopbouw in enig jaar, kan bijvoorbeeld het opbouwpercentage voor het betreffende jaar worden verlaagd.

4. Aanpassen van de pensioenregeling.
5. Korten van pensioenrechten en –aanspraken.
6. Onderbrengen van de pensioenverplichtingen bij een verzekeraar (buy-out).

Uiteraard is een combinatie van sturingsmiddelen ook mogelijk.

Qua effectiviteit hebben de onderdelen 3 tot en met 5 de grootste invloed op de herstelkracht bij aanwezigheid van een crisis. Onderdeel 1 en 2 zijn hierbij naar verwachting minder effectief.

In de onderstaande tabel is per maatregel weergegeven waar de beschrijving van de maatregel is terug te vinden in de diverse fondsdocumenten.

Maatregel	ABTN	Uitvoeringsreglement	Pensioenreglement
Aanpassing beleggingsbeleid	H6.3/H7.2	-	-
Wijziging premiebeleid	H6.2/H7.1	Artikel 2	-
Aanpassing pensioenregeling	H3.5/H4	Artikel 6	Integraal
Korten pensioenaanspraken	H8	Artikel 8	Artikel 10.2/10.3
Buy-out	N.v.t.	-	-

4. Hoe realistisch is de inzet van deze maatregelen

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de genoemde maatregelen c.q. sturingsmiddelen (in de volgorde van prioriteit).

Niet verlenen van toeslagen

Het niet verlenen van toeslagen aan deelnemers is realistisch, maar wordt niet gezien als een maatregel om een financiële crisis te bestrijden, aangezien het verlenen van toeslagen conform de Pensioenwet reeds toekomstbestendig dient plaats te vinden waarbij de beleidsdekkingsgraad minimaal gelijk dient te zijn aan 110%. Bij een lage beleidsdekkingsgraad zal deze maatregel derhalve automatisch worden ingezet.

Aanpassen van het beleggingsbeleid

Op het moment dat de (beleids)dekkingsgraad zich in de buurt van de kritieke waarden begeeft wordt het voor het fonds minder opportuun risico's te blijven lopen. Op dat moment weegt het voorkomen van verdere daling van de (beleids)dekkingsgraad mogelijk zwaarder dan de kans op een stijging ervan. Bij het zich voordoen van een crisis zal het pensioenfondsbestuur onderling in overleg gaan om te bezien of het (tijdelijk) aanpassen van het strategische beleggingsbeleid (bijvoorbeeld wijziging weging van de portefeuille of verdere afdekking van het renterisico)

noodzakelijk is. Een en ander zal afhankelijk zijn van de op dat moment geldende marktomstandigheden. Randvoorwaarde bij aanpassen van het beleggingsbeleid is dat het risicoprofiel op totaalniveau niet wordt vergroot, en dat er sprake is van voldoende herstelkracht. Op deelniveau zou overigens wel sprake kunnen zijn van een verhoogd risico.

Het aanpassen van het beleggingsbeleid wordt gezien als een realistische maatregel.

Wijzigen van het premiebeleid

Er geldt een doorsneepremie voor de reguliere pensioenregeling van 19,49% van de pensioengrondslagsom en een premie van 6,13%³ voor de overgangsregeling.

Voordat tot verlaging van de opbouw (gesplitste kortingsregeling) of tot korting van pensioenaanspraken en –rechten wordt overgegaan, zal het bestuur eerst in overleg treden met CAO-partijen voor de verkrijging van een eventuele aanvullende (vrijwillige) storting of een structurele premieverhoging. De effectiviteit van deze maatregel is dan ook sterk afhankelijk van de bereidheid van CAO-partijen met betrekking tot een structurele premieverhoging en/of een aanvullende storting.

Het wijzigen van het premiebeleid wordt gezien als een realistische maatregel, waarbij aanvullend overleg met CAO-partijen benodigd is.

Aanpassen van de pensioenregeling

Als de (beleids)dekkingsgraad zich begeeft richting de kritieke waarden en/of de financiering van de pensioenregeling niet langer in lijn ligt met de kostprijs van pensioen, bijvoorbeeld omdat ontwikkelingen in het renteniveau of de levensverwachting daartoe aanleiding geven, kan worden overwogen CAO-partijen te vragen de regeling voor de toekomst (tijdelijk) zodanig aan te passen dat het financieringsevenwicht weer wordt hersteld en/of een marge in de doorsneepremie ontstaat om herstel te bespoedigen.

Aanpassing van de pensioenregeling kan onder meer door:

- Verlaging van de pensioenopbouw c.q. opbouwpercentage.
- Verhoging van de franchise.
- Wijziging van de regeling met betrekking tot de verzekering van het nabestaandenpensioen.
- Verhogen van de pensioenleeftijd.
- Wijziging van het karakter van de pensioenregeling.
- Combinaties van bovenstaande aanpassingen.

Het bestuur zal CAO-partijen in deze situatie op de hoogte brengen van de noodzaak van de aanpassing van de pensioenregeling (en kan daarin eventueel een adviserende rol vervullen).

---

³ Sociale partners zijn overeengekomen om, in afwijking hiervan, de doorsneepremie voor de basisregeling in 2017 gelijk te stellen aan 22,50% van de som van pensioengrondslagen. In 2017 wordt geen doorsneepremie betaald voor de overgangsregeling.

Het aanpassen van de pensioenregeling wordt gezien als een realistische maatregel, waarbij aanvullend overleg met CAO-partijen benodigd is.

Korten van pensioenrechten en –anspraken

In paragraaf 2 van dit crisisplan is beschreven in welke situaties de pensioenaanspraken en –rechten dienen te worden gekort. Dit sturingsmiddel is realistisch, maar het betreft wel het laatste redmiddel.

Het pensioenfonds informeert de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgevers schriftelijk over het besluit tot vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten. De vermindering kan op zijn vroegst een maand na de in de vorige volzin bedoelde informatieverstrekking worden gerealiseerd.

Pension buy-out of herverzekeringsconstructie

Als de toekomstperspectieven voor het fonds zich laten kenmerken door een zeer beperkte herstelkracht en/of de pensioenregeling niet meer uitvoerbaar blijkt te zijn, dan kan het bestuur ertoe besluiten de opgebouwde aanspraken en –rechten over te dragen aan een andere partij (bijvoorbeeld een verzekeraar of een APF).

Of deze maatregel realistisch is, is onder andere afhankelijk van de prijsstelling van verzekeraars. Daarnaast is overleg met CAO-partijen benodigd.

5. Wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen

In bijlage 1 zijn de diverse maatregelen beoordeeld op effectiviteit en haalbaarheid. In de onderstaande tabel hebben wij ter informatie een inschatting weergegeven van het verwachte financiële effect van diverse maatregelen op de dekkingsgraad:

Maatregel	Effect op DG
1%-punt extra premie	0,1% á 0,2%-punt per jaar
Structurele verlaging opbouwpercentage ⁴ met 0,5%-punt	Circa 1%-punt per jaar
Korting van 1%	Circa 1%-punt eenmalig

6. Hoe is bij deze maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging

Het bestuur van het pensioenfonds zal in zijn afwegingen als uitgangspunt hanteren dat de belangen van de betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgever op evenwichtige wijze worden behartigd.

Het korten van pensioenaanspraken en -rechten wordt door het bestuur gezien als laatste redmiddel. Hiertoe worden eerst de overige maatregelen onderzocht, waarbij initieel de nadruk wordt gelegd om zoveel mogelijk financieringsbronnen aan te boren. Pas nadat alle overige bronnen zijn uitgeput, vindt korting van pensioenaanspraken en –rechten plaats. Voor de actieven

⁴ Opbouwpercentage ouderdomspensioen

en inactieven is in principe hetzelfde toeslagbeleid van toepassing. Dit beleid rechtvaardigt een bepaalde mate van toeslag op basis van de financiële positie van het fonds. Het niet toekennen van toeslagen heeft voor beide groepen een vergelijkbare financiële impact op het fonds. Het korten van pensioenaanspraken en -rechten vindt daarom – als hoofdregel – naar analogie hiervan plaats; alle deelnemers worden initieel met hetzelfde vaste percentage gekort. Het pensioenfonds heeft hierbij de mogelijkheid om van vorenstaande leidraad af te wijken, voor zover er sprake is van bijzondere omstandigheden.

Het uitgangspunt bij evenwichtige belangenbehartiging is dat bepaalde belanghebbenden niet onevenredig hard geraakt worden door de maatregel(en) (solidariteit). Tevens wordt daarbij rekening gehouden met proportionaliteit: de verhouding tussen het effect van de maatregel op de positie van het fonds (effectiviteit) enerzijds en anderzijds de impact op de groep belanghebbenden. Ook wordt gekeken naar het effect van de maatregelen op de lange termijn (continuïteit/houdbaarheid).

Kortingen die in voorgaande jaren zijn toegepast zullen in de toekomst niet worden gerepareerd (zoals beschreven in de ABTN).

7. Op welke wijze wordt er met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer

Het bestuur van het pensioenfonds zal over het crisisplan, indien gebruik wordt gemaakt (of sprake is van een dreiging) van de in het plan opgenomen crisismaatregelen, communiceren met de deelnemers. Het crisisplan kan onderdeel worden van het huidige communicatieplan van het fonds. Hierin kan worden opgenomen welke belanghebbenden geïnformeerd en betrokken moeten worden (en in welke volgorde) en op welke wijze (middelen) het pensioenfonds met de deelnemers zal communiceren. Ook kan worden vastgelegd welke kernboodschap het pensioenfonds uitdraagt en wie aanspreekpunt is voor de externe woordvoering. Kortom een concreet draaiboek met daarin een stappenplan om op een gestructureerde wijze alle belanghebbenden (doelgroepen) tijdig, duidelijk en begrijpelijk te informeren.

In bijlage 1 is een korte samenvatting opgenomen aan welke partijen wordt gecommuniceerd.

8. Hoe is het besluitvormingsproces vormgegeven.

Besluiten worden door het bestuur op grond van de statuten genomen (artikel 9). Dit houdt in dat besluiten worden genomen in een (bestuurs)vergadering waarin tenminste twee derde van de bestuursleden aanwezig is.

Het bestuur van het pensioenfonds kan bij een crisissituatie een crisisteam vormen. Indien nodig wordt door het bestuur advies ingewonnen bij de externe adviseur van het pensioenfonds. Het verantwoordingsorgaan wordt vooraf geïnformeerd over een eventueel te nemen noodmaatregel.

9. Op welke wijze wordt het crisisplan periodiek getoetst

Het bestuur van het pensioenfonds zal het crisisplan jaarlijks evalueren, gelijktijdig met de jaarlijkse beoordeling van de ABTN. Het crisisplan zal hierbij worden geactualiseerd wanneer de situatie hiertoe aanleiding geeft. Het crisisplan is voor het laatst geactualiseerd in juli 2017.

Een crisisplan is geen statisch geheel, maar maakt deel uit van het continue risicomanagement proces van het pensioenfonds. Het crisisplan van het pensioenfonds is dan ook onlosmakelijk verbonden met het integrale risicomanagement en de hiermee verband houdende bepalingen in de ABTN. De ABTN wordt periodiek door het pensioenfonds geëvalueerd en zo nodig aangepast. Ook worden premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid periodiek getoetst aan de hand van ALM studies en haalbaarheidstoets. De periodieke toetsing van het crisisplan maakt deel uit van deze algehele evaluatie.

De effectiviteit van het crisisplan zal worden beoordeeld, nadat zich een crisis heeft voorgedaan en het crisisplan ten uitvoer is gebracht. Als gevolg van de ervaring die in een dergelijke situatie wordt opgedaan, kan het crisisplan verder worden geactualiseerd.

Tot slot is in bijlage 2 een stappenplan opgenomen indien een crisisplan tot uitvoering komt.

Bijlage 1 – Overzicht maatregelen

Maatregelen	Aanpassen Beleggingsbeleid	Niet toekennen van toeslagen	Aanpassen Premiebeleid	Aanpassing pensioenregeling	Korten van aanspraken	Buy-out
Realistisch	Ja, binnen risicogrenzen.	Ja	Ja, afhankelijk van bereidheid CAO-partijen	Ja, tot acceptabele grenzen in overleg met CAO-partijen	Ja, maar alleen als uiterste redmiddel	Ja, afhankelijk van overleg CAO-partijen en prijsstelling verzekeraars
Financiële effecten op herstelkracht	Beperkte herstelkracht	Nihil, want reeds ingezet in geval van crisissituatie	Matige herstelkracht (mogelijk structureel)	Matige herstelkracht (mogelijk structureel)	Grote herstelkracht (eenmalig)	Mogelijke liquidatie van het pensioenfonds
Belanghebbenden	Actieve en/of inactieve deelnemers	Actieve en/of inactieve deelnemers	Werkgevers, actieve deelnemers ⁵	Actieve en/of inactieve deelnemers	Actieve en/of inactieve deelnemers	Actieve en/of inactieve deelnemers
Betrokken derden (naast bestuur)	DNB, verantwoordingsorgaan, vermogensbeheerders	-	CAO-partijen, verantwoordingsorgaan, administrateur	CAO-partijen, verantwoordingsorgaan, administrateur	DNB, AFM, verantwoordingsorgaan, administrateur	CAO-partijen, DNB, verzekeringsmaatschappijen, administrateur
Communicatietraject	Communicatie aan: DNB, verantwoordingsorgaan, vermogensbeheerders	-	(1) Brief naar CAO-partijen (2) Brief naar deelnemers, DNB en verantwoordingsorgaan	(1) Brief naar CAO-partijen, (2) Brief naar deelnemers, DNB en verantwoordingsorgaan	(1) Persoonlijke brief aan alle betrokkenen en belanghebbenden op het moment van uitoefening. (2) Updates en nieuws via website (3) Brief naar DNB en verantwoordingsorgaan	Afhankelijk van de situatie

⁵ Tenzij het gaat om een aanvullende vrijwillige storting van de werkgevers.

Bijlage 2 – Stappenplan

Stap	Actie
1.	Constatering dat de beleidsdekkingsgraad of de actuele dekkingsgraad van het fonds zich begeeft onder de kritieke waarden, waarbij autonoom herstel naar verwachting niet meer mogelijk is, ofwel constatering dat het fonds mogelijk in een dergelijke situatie terecht gaat komen. Monitoring vindt plaats aan de hand van de kritieke grenzen uit de tabel zoals gepresenteerd in paragraaf 2. Daarnaast zal jaarlijks een nieuw herstelplan opgesteld worden aan de hand van de recente marktsituatie.
2.	Overleg voeren met CAO-partijen over mogelijke maatregelen (waaronder premieverhoging of bijstorting, versoering pensioenregeling en in het uiterste geval korting pensioenaanspraken).
3.	Indien mogelijke aanvullende maatregelen uit het overleg met CAO-partijen onvoldoende blijken te zijn, zal besloten moeten worden om tot een voorgenomen korting van pensioenaanspraken over te gaan. Hierbij zal uitvoerig worden gekeken naar de evenwichtige belangenbehartiging.
4.	Het totale kortingspercentage zal op een dusdanige manier bepaald worden dat de (beleids)dekkingsgraad (na korting al dan niet gespreid) gelijk is aan de (minimaal) vereiste dekkingsgraad op het meetmoment, zoals benodigd volgens het kritieke pad.
5.	Rond het voorgenomen besluit om tot korting over te gaan, zal tevens het verantwoordingsorgaan over het voorgenomen besluit worden geïnformeerd.
6.	Als het besluit tot voorgenomen korting genomen is, zullen alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, aangesloten werkgevers, DNB, AFM, pensioenuitvoerder) er zo spoedig mogelijk over worden geïnformeerd dat de kans op korten zeer reëel is en wat daarvan de consequenties zijn. Hierbij zullen voor de verschillende belanghebbenden mogelijk aparte communicatiemiddelen, dan wel aparte communicatie-uitingen, van kracht zijn.
7.	Na de informatievoorziening dient de korting ook daadwerkelijk in de administratieve systemen te worden verwerkt.
8.	Eventuele kortingen worden niet gerepareerd.
